

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ”
(для магістрів)**

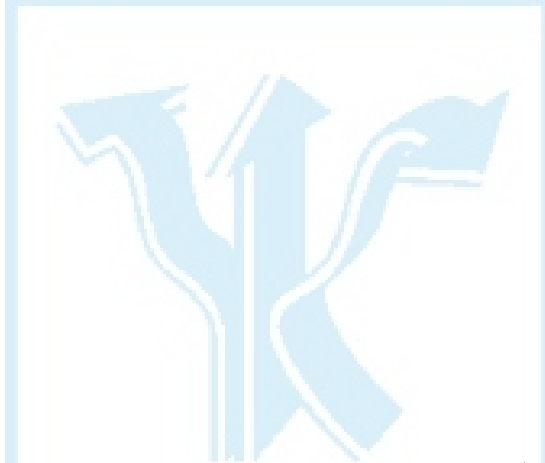
МАУП

Київ 2007

Підготовлена старшим викладачем кафедри соціології *А. О. Петренко-Лисак*

Затверджено на засіданні кафедри соціології (протокол № 6 від 08.02.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Петренко-Лисак А. О. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Методика викладання соціології” (для магістрів). — К.: МАУП, 2007. — 18 с.

Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план, методи, види і форми контролю та звітності самостійної роботи студентів з дисципліни “Методика викладання соціології”, структуру семінарсько-практичних занять, орієнтовну тематику рефератів, варіанти контрольних робіт, вимоги до контролю самостійної роботи студентів, а також список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2007

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Методика викладання соціології” передбачає формування самостійності у здобутті знань, способах оволодіння складними вміннями і навичками бачити зміст і мету роботи, організовувати самоосвіту, вміння по-новому підходити до вирішення питань, оптимізувати пізнавальну і розумову активність і самостійність, здатність до творчості.

Самостійна робота студентів під час аудиторних занять та у позааудиторний час стимулює як теоретичні узагальнення знань щодо способів, методів, принципів, видів, типів і технологій викладання соціологічних дисциплін, так й практичні навички розробки методичних і теоретичних матеріалів. Це зумовлює значущість самостійної роботи студентів, їхньої активності, ініціативності та творчості.

Мета організації самостійної роботи студентів на базі соціологічної підготовки студентів МАУП — навчити основним дидактичним принципам і методичним особливостям викладання соціологічних дисциплін, сформувати професійну компетентність викладача соціології шляхом реалізації цілей навчання та розвитку мислення тих, хто навчається.

Завдання дисципліни в межах самостійної роботи студентів:

- сприяння засвоєнню в повному обсязі навчальної програми;
- формування самостійності як особистісної риси та професійної якості;
- уміння систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність;
- уміння використовувати здобуті теоретичні знання на практиці;
- формування творчих, креативних навичок;
- орієнтація на активні методи опанування інформації, знань;
- формування здібностей до самоосвіти, саморозвитку.

Зважаючи на принципи навчання як основні висхідні положення-вимоги, що визначають спрямованість освітнього процесу, його зміст, методичний інструментарій, діяльність викладача, а саме — на принцип поєднання самостійної роботи студентів з навчально-пізнавальною діяльністю в аудиторії, зауважимо, що в умовах вищого навчального закладу при тому обсязі навчального матеріалу, який рекомендований навчальними програмами, неможливо обійтись без самостійної роботи студентів в аудиторний і позааудиторний час.

Індивідуальний пошук знань важливий, адже це сприяє розвитку допитливості, зацікавленості, орієнтує на дослідницьку роботу теоретичного або дослідно-експериментального рівнів. Відбувається зближення самостійної роботи з науковим пошуком.

Спираючись на такий принцип, викладач бере активну участь в організації самостійної роботи студентів, співвідносячи її з навчально-освітньою діяльністю в аудиторії.

Реалізації цього принципу сприятимуть такі вимоги:

- враховуючи освітні можливості студентів, чітко визначати обсяг і складність їхньої самостійної роботи;
- рекомендувати студентам різноманітні форми самостійної роботи;
- допомагати студентам оволодівати методами самостійної роботи;
- періодично здійснювати контроль за перебігом самостійної роботи студентів.

Таким чином, опанувавши пропоновані форми самостійної роботи, студенти:

- матимуть цілісне уявлення про соціологію як навчальну дисципліну та викладання її як навчальної діяльності;
- знатимуть зміст і технологію методики викладання соціології, зважаючи на своєрідність педагогічної діяльності;
- умітимуть формулювати та вирішувати педагогічні завдання при розробці та реалізації навчальних програм курсів з соціології;
- отримують практичні навички роботи з навчальними матеріалами (планами, програмами, підручниками, лекціями, іграми, практичними заняттями тощо) для оцінювання якості викладання соціології.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	Змістовий модуль I. Предмет і принципи методики викладання соціології в межах дидактики вищої школи
1	Загальні поняття про методику викладання соціології
2	Теоретичні засади викладання соціології
3	Методологічні засади викладання соціології
4	Новітні методики навчання та можливості їх використання у практиці викладання соціології. Методологія та методи дослідження ефективності викладання соціології
5	Моделі спеціаліста соціолога
	Змістовий модуль II. Методи, види і форми викладання соціології у вищій школі
6	Лекція як форма викладання соціології
7	Методика проведення семінарів з соціології
8	Науково-дослідна та самостійна робота студентів
Разом годин: 54	

**МЕТОДИ, ВИДИ І ФОРМИ КОНТРОЛЮ
ТА ЗВІТНОСТІ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ**
з дисципліни
“МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ СОЦІОЛОГІЇ”

Методи та види	Функції методів	Форми контролю та звітності
Читання (робота з підручником і навчально-методичними посібниками за заданою проблематикою) Експертиза, аналітичний огляд Слухання, обговорення Конспектування Вправи Вирішення завдань і проблемних ситуацій Написання, розробка методичних матеріалів	Розвиток самостійного мислення Розвиток наполегливості Формування викладацьких вмінь Розвиток інтересу до самоосвіти Виховання особистісних і професійних якостей	Активна участь в аудиторних заняттях Перевірка виконання індивідуальних завдань Розгляд підготовлених матеріалів Обговорення результатів роботи на аудиторних заняттях Захист розроблених методичних матеріалів

СТРУКТУРА СЕМІНАРСЬКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль I. Предмет і принципи методики викладання соціології в межах дидактики вищої школи

Практичне заняття 1

Тема 1. Загальні поняття про методику викладання соціології

Мета: ознайомлення з програмою та планом лекцій і семінарських занять з методики викладання соціології.

Основний зміст

Предмет, цілі та значення курсу методики викладання соціології. Структура та завдання курсу.

I. Питання для групового обговорення.

1. Завдання та функції методики викладання соціології.
2. Основні підходи до визначення поняття методики викладання.
3. Зв'язок методики викладання з конкретними науками та соціологією як базовою дисципліною.
4. Основні завдання та вимоги до заліку.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Розробити графічну схему зв'язку методики викладання соціології з іншими дисциплінами.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Опишіть основні завдання методики викладання соціології.
2. Дайте визначення поняття “методика викладання”.

Варіант 2

1. Охарактеризуйте сутність функцій методики викладання соціології.

2. Опишіть зв'язок методики викладання соціології з базовими характеристиками загальних вимог до викладання дисциплін у вищій школі.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [1–3; 6; 7; 10–15]

Практичне заняття 2

Тема 2. Теоретичні засади викладання соціології

Мета: ознайомлення з основними принципами та проблемами викладання соціології на основі моделювання курсу з соціологічних дисциплін.

Основний зміст

Предмет, цілі та завдання методики викладання соціології. Поняття методики у сфері педагогічної науки. Зв'язок методики викладання соціології з іншими науками. Дидактичні принципи навчання. Концепції загальних дидактичних принципів і принципів дидактики в системі вищої школи. Використання загальних і часткових принципів дидактики у практиці викладання. Специфіка соціології як навчальної дисципліни. Визначення структури, рівнів, обсягу та глибини змісту соціології як навчальної дисципліни. Дидактичні принципи відбору категорій і соціальних проблем у цілях навчання соціології.

I. Питання для групового обговорення.

1. Порівняння основних систем принципів дидактики.
2. Приклади практичного втілення дидактичних принципів у курсах із соціологічних дисциплін.
3. Загальне розуміння стандартів, їх складові компоненти.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Скласти таблицю дидактичних принципів у курсах соціологічних дисциплін.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Дайте визначення об'єкта дидактики вищої школи.
2. Розкрийте зміст курсової системи навчання.

Варіант 2

1. Дайте визначення предмета дидактики вищої школи.
2. Назвіть основні принципи, закони та закономірності навчання.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [1–3; 6; 7; 10–15]

Практичне заняття 3

Тема 3. Методологічні засади викладання соціології

Мета: ознайомлення з основними принципами та проблемами викладання соціології на основі моделювання програми курсу із соціологічних дисциплін.

Основний зміст

Освітні, виховні та практичні цілі навчання соціології. Зміст і способи навчання соціології. Сутність і класифікація педагогічних технологій. Основні види педагогічних технологій: традиційна, модульно-рейтингова, проблемного навчання, програмного навчання, дистанційного навчання. Принципи проектування освітніх технологій в межах курсу із соціологічних дисциплін. Форми організації навчально-виховного процесу. Вибір, оцінювання ефективності та використання методів і засобів навчання. Основні форми та методи педагогічного контролю: навчальні завдання, тести, екзамен. Проміжна та підсумкова форми контролю.

I. Питання для групового обговорення.

1. Основні компоненти програми курсу: пояснювальна записка, план курсу, основний зміст курсу, навчальні завдання.
2. Визначення та обговорення тем, мети і завдань навчальних курсів із соціології.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за задані тему визначеною тематикою.

Представити авторську розробку пояснювальної записки та тематичного плану до програми навчальної дисципліни (дисципліна на вибір студента).

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Означте сутність пояснювальної записки до програми навчального курсу.
2. Визначте основні завдання навчальних курсів із соціології.

Варіант 2

1. Прокоментуйте склад основного змісту програми навчального курсу.
2. Означте перелік завдань навчальних курсів із соціології.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [1–3; 6; 7; 10–15]

Практичне заняття 4

Тема 4. Новітні методики навчання та можливості їх використання у практиці викладання соціології. Методологія та методи дослідження ефективності викладання соціології

Мета: розробка дослідницьких проєктів, спрямованих на вивчення ефективності викладання соціології.

Основний зміст

Нові методи та засоби навчання суспільствознавчим наукам та їх використання у викладанні соціології. Проблеми реалізації нових методик навчання у практиці викладання соціології. Інноваційні технології навчання: можливості та обмеження.

I. Питання для групового обговорення.

1. Порівняння понять соціологічне та педагогічне дослідження.
2. Загальні та часткові методологічні принципи досліджень у сфері педагогіки.
3. Пошук, аналіз та обговорення критеріїв якості освіти.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Формування навчальних дослідницьких груп. Обговорення тем, проблем і завдань дослідження.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Визначте сутність педагогічного дослідження.
2. Прокоментуйте основні критерії якості освіти.

Варіант 2

1. Визначте сутність досліджень у сфері педагогіки.
2. Опишіть основні критерії якості викладання.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [1–3; 6; 7; 10–15]

Практичне заняття 5

Тема 5. Моделі спеціаліста соціолога

Мета: ознайомлення з основними моделями особистості викладача як професіонала.

Основний зміст

Своєрідність педагогічної діяльності. Вимоги до професійних і моральних якостей викладача. Педагогічна комунікація: сутність, зміст і структура. Стили педагогічного спілкування. Місце монологу та діалогу у структурі педагогічного спілкування у вищій школі. Основи педагогічної культури. Підготовка кадрів викладачів соціології та підвищення їхньої кваліфікації.

I. Питання для групового обговорення.

1. Основні вимоги до рівня підготовки спеціаліста соціолога.
2. Моделі спеціаліста.
3. Особистісні характеристики викладача соціології.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Розробити проект анкети “Викладач очима студентів”.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Означте своєрідність педагогічної діяльності.
2. Опишіть основні стилі педагогічного спілкування.

Варіант 2

1. Визначте складові педагогічної культури.
2. Прокоментуйте сутність педагогічної комунікації.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [1–3; 6; 7; 10–15]

Змістовий модуль II. Методи, види і форми викладання соціології у вищій школі

Практичне заняття 6

Тема 6. Лекція як форма викладання соціології

Мета: підготовка до проведення лекційних занять.

Основний зміст

Роль лекцій у навчальному процесі та їх класифікація. Принципи проектування лекційного курсу: системність, інформативність, наочність, доступність. Методика підготовки лекцій із соціології: принципи відбору матеріалу, визначення структури лекції, формування списку літератури. Способи фіксації лекції: письмовий текст, конспект, план лекції. Основні правила та прийоми роботи лектора з аудиторією. Закономірності процесів сприйняття, уваги, мислення та поведінки студентської аудиторії.

I. Питання для групового обговорення.

1. Лекції: поняття, структура, використання принципів дидактики.
2. Аналіз та обговорення лекцій: структура, поняття, використання принципів дидактики.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Міні-лекції (7–10 хв.) з дотриманням основних вимог до методики викладання лекцій і роботи з аудиторією.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Визначте роль лекцій у навчальному процесі.
2. Прокоментуйте способи фіксації лекцій.

Варіант 2

1. Опишіть сутність методики підготовки лекції.
2. Прокоментуйте основні правила роботи лектора з аудиторією.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [3–7; 9; 12; 14]

Практичне заняття 7

Тема 7. Методика проведення семінарів з соціології

Мета: підготовка до проведення семінарських занять.

Основний зміст

Цілі, завдання та форми проведення семінарів із соціології. Види семінарських занять. Структура семінарських занять. Взаємодія та спілкування учасників семінарського заняття. Вимоги до підготовки семінарського заняття. Форми активізації пізнавальної діяльності студентів на семінарських заняттях. Критерії оцінювання семінарського заняття.

I. Питання для групового обговорення.

1. Порівняння можливостей і недоліків основних форм організації семінарських занять.
2. Проблема використання наукової та навчальної літератури на семінарських заняттях.
3. Навчальна гра “Самостійна робота” як приклад проведення семінару.
4. Обговорення проведення семінарів у вигляді ділових ігор.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Представити розгорнутий план семінарського заняття.

III. Письмова робота (15–20 хв.).

Варіант 1

1. Означте сутність семінарських занять.
2. Охарактеризуйте основні вимоги до практичних занять.

Варіант 2

1. Означте сутність практичних занять.
2. Наведіть структуру семінарського заняття.

IV. Підбиття підсумків і визначення завдань до наступного семінарсько-практичного заняття.

Література [3–7; 9; 12; 14]

Практичне заняття 8

Тема 8. Науково-дослідна та самостійна робота студентів

Мета: ознайомлення з основними видами науково-дослідної роботи.

Основний зміст

Цілі та завдання науково-дослідної роботи студентів. Основні форми науково-дослідної роботи студентів у вивченні соціології. Основні форми занять студентів із самостійного вивчення соціології. Виробнича і педагогічна практики як важливий фактор підготовки спеціалістів.

I. Питання для групового обговорення.

1. Позитивні та негативні результати виконання завдань з навчального курсу “Методика викладання соціології”.
2. Усний аналіз підручників і навчально-методичної літератури із соціології.

II. Представлення результатів практичного завдання індивідуального виконання за заздалегідь визначеною тематикою.

Обговорення розроблених проектів анкет “Викладач очима студентів”.

Література [2; 3; 8; 9]

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ

1. Предмет і принципи дидактики вищої школи.
2. Основні принципи, закони та закономірності навчання у вищій школі.
3. Сутність і закономірності навчального процесу у вищій школі.
4. Курсова і модульна система планування та організації навчально-го процесу у вищій школі.

5. Сутність навчального плану.
6. Історичні типи навчального процесу у вищій школі.
7. Портрет викладача вищої школи.
8. Сутність самостійної роботи студентів.
9. Класифікація методів навчання.
10. Організація лекційних занять.
11. Методика і техніка читання лекцій.
12. Сучасні проблеми лекційного навчання.
13. Семінарські заняття як форма організації навчання.
14. Види і методика проведення практичних занять.
15. Дискусія як метод навчання у вищій школі.
16. Сутність рольових ігор у навчальному процесі.
17. Функції контролю та оцінювання знань студентів.
18. Види перевірки навчальної роботи студентів.
19. Методи і форми організації контролю знань, шляхи їх вдосконалення.
20. Критерії і норми оцінювання знань.

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Предмет, цілі та значення методології викладання соціології.
2. Основні форми науково-дослідницької роботи студентів з вивчення соціології.
3. Міжпредметні зв'язки соціології з іншими дисциплінами.

Варіант 2

1. Зміст і способи навчання соціології.
2. Процес навчання як форма пізнання об'єктивної реальності.
3. Класифікація лекцій у навчальному процесі.

Варіант 3

1. Історія викладання соціології в Україні.
2. Цілі, завдання та форми проведення семінарів із соціології.
3. Психологічні особливості сприйняття початкової інформації різними типами студентів.

Варіант 4

1. Організація викладання соціології за кордоном (історія, принципи, організація навчального процесу).
2. Форми проведення семінарських занять із соціології.
3. Соціальні та психодіагностичні типології студентів.

Варіант 5

1. Актуальні проблеми оптимізації процесу навчання соціології.
2. Роль лекцій у навчальному процесі.
3. Об'єкт і функції контролю у навчанні соціології.

Варіант 6

1. Освітні, виховні та практичні цілі навчання соціології.
2. Підготовка кадрів викладачів соціології та підвищення їхньої кваліфікації.
3. Основні правила та прийоми роботи лектора з аудиторією.

Варіант 7

1. Форми організації навчально-виховного процесу у вищій школі.
2. Формування навичок самоконтролю у студентів.
3. Функції викладача в різноманітних видах навчальної діяльності.

Варіант 8

1. Цілі та завдання науково-дослідницької роботи студентів.
2. Вимоги до професійних і моральних якостей викладача.
3. Методика підготовки лекцій із соціології.

Варіант 9

1. Специфіка соціології як навчальної дисципліни.
2. Виробнича та педагогічна практика як важливий фактор підготовки спеціалістів.
3. Використання навчальної літератури на семінарських заняттях.

Варіант 10

1. Своєрідність педагогічної діяльності.
2. Методика підготовки семінарських занять із соціології.
3. Основні форми та методи педагогічного контролю: навчальні завдання, тести, залік, екзамен.

Варіант 11

1. Завдання та функції методики викладання соціології.
2. Зміст і способи навчання соціології.
3. Способи фіксації лекції: письмовий текст, конспект, план лекції.

ВИМОГИ ДО КОНТРОЛЮ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Контроль успішності та якості підготовки студентів протягом навчального періоду здійснюється у процесі виконання самостійної роботи, написання методичних робіт (пояснювальної записки та тематичного плану програми курсу з соціологічних дисциплін, лекції, розгорнутого плану семінарського заняття, розробки анкети) з вибраної соціальної проблематики, а також активної участі в обговоренні проблемних питань під час практичних занять. У разі пропущення семінарських занять студент виконує реферативну роботу за пропозованим переліком тем (обсяг 6–10 сторінок). За необхідності контролю знань можливе проведення контрольної роботи.

Підсумкова атестація з курсу завершується заліком, до якого допускаються студенти, які виконали вимоги відповідної навчальної програми та індивідуальні роботи.

У разі пропусків занять з різних причин для допуску до заліку з курсу “Методика викладання соціології” студенти повинні виконати такі завдання:

1. Розробити проект програми курсу “Соціологія” для вузів різноманітного профілю.
2. Розробити проект анкети “Викладач очима студентів”.
3. Підготувати текст лекції.
4. Розробити розгорнутий план семінарського заняття.
5. Скласти сценарій диспуту або навчальної гри.
6. Провести пробну лекцію (тривалість 10–12 хв.) або семінарське заняття.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. *Алексюк А. М.* Педагогіка вищої освіти в Україні. Історія. Теорія: Підручник. — К., 1998.
2. *Коротяєв Б. І., Гришин Є. О., Устинко О. А.* Педагогіка вищої школи. — К., 1990.

3. *Пионова Р. С.* Педагогика высшей школы. — Минск, 2002.
4. *Хуторский А. В.* Практикум по дидактике и современным методам обучения. — СПб., 2004.

Додаткова

5. *Алексюк А. М., Аюрзанайн А. А., Підласистий П. І. та ін.* Організація самостійної роботи студентів в умовах інтенсифікації навчання: Навч. посіб. — К., 1993.
6. *Балягіна І. А., Богорад М. А., Ковальчук Г. О.* Методика викладання економіки: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. — К., 2005.
7. *Балягіна І. А.* Методика викладання економіки: Навч. посіб. для самост. вивч. дисц. — К., 2003.
8. *Броейнстайн А. И.* Оценка качества высшего образования. — М., 2000.
9. *Дичківська І. М.* Інноваційні педагогічні технології: Навч. посіб. — К., 2004.
10. *Карандашев В. Н.* Методика преподавания психологии: Учеб. пособие. — СПб., 2005.
11. *Лернер И. Я.* Дидактические основы методов обучения. — М., 1982.
12. *Найдьонов І. М., Ігнатюк А. І.* Методика викладання фінансово-економічних дисциплін: Навч. посіб. — К., 2002.
13. *Основы педагогики и психологии высшей школы / Под ред. А. В. Петровского.* — М., 1986.
14. *Федулова Л. І.* Методика викладання менеджменту: Навч. посіб. — Хмельницький, 2002.
15. *Чернилевский Д. В.* Дидактические технологии в высшей школе. — М., 2002.

МАУП

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Методика викладання соціології”	5
Методи, види і форми контролю та звітності самостійної роботи студентів з дисципліни “Методика викладання соціології”	5
Структура семінарсько-практичних занять	6
Орієнтовна тематика рефератів.....	13
Варіанти контрольних робіт.....	14
Вимоги до контролю самостійної роботи студентів.....	16
Список літератури	16

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Вегеренко</i>
Редактор	<i>Т. М. Тележенко</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. Л. Лапшина</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3048

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП